

Seat No. : _____

DW-101

December-2013

M.A. (Sem.-I)

405 : Sanskrit

(लघुसिद्धान्तकौमुद्यां समासप्रकरणम्)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

- सूचना : (1) जमणी तरङ्गना अंक प्रश्नना गुण दशावे छे.
(2) परीक्षार्थीअे प्रश्नपत्रमां दशावेळ क्मांक ज उत्तरवळीमां दशावेळो.

1. (अ) नीयेनामांथी गमे ते भे सूत्रो समजावो : 8
(1) चतुर्थी तदर्थार्थबलिहित सुखरक्षितैः । (2.1.36)
(2) समर्थः पदविधिः । (2.1.1)
(3) प्रथमानिर्दिष्टं समास उपसर्जनम् । (1.2.83)
(4) परवल्लिङ्गं द्वन्द्वतत्पुरुषयोः । (2.8.26)
- (ब) नीयेनामांथी गमे ते भे पंक्ति सोदाहरण स्पष्ट करो. 6
(1) संज्ञापरिभाषम् इति समूहः समाहारः ।
(2) हलन्ताददन्ताच्च सप्तम्या अलुक् ।
(3) निष्ठान्तं बहुव्रीहौ पूर्व स्यात् ।
(4) प्रायेणोत्तरपदार्थप्रधानस्तत्पुरुषस्तृतीयः ।
2. (अ) नीयेनामांथी गमे ते भे समासोनी रूपसिद्धि प्रक्रिया समजावो. 8
(1) धवखदिरौ
(2) अधिहरि
(3) प्राप्तोदकः
(4) निर्मक्षिकम्
- (ब) नीयेना विग्रह वाक्यो उपरथी समास रथी तेनां नाम आपो. 6
(1) पूर्वं कायस्य
(2) भूताय बलिः
(3) क्षत्राणां सम्पत्तिः
(4) दन्तानां राजा
(5) कुम्भं करोति
(6) शोभनं हृदयं यस्य सः
3. (अ) नीयेनामांथी गमे ते भे समासनां विग्रह वाक्य आपी तेनी समास प्रक्रिया समजावो. 8
(1) अब्राह्मणः
(2) पौर्वशालम्
(3) पञ्चगवम्
(4) कुक्कुटमयूचौ

(બ) નીચેના સમાસોનો વિગ્રહ આપી અર્થ જણાવો. (ગમે તે ત્રણ)

6

- (1) અધિગોપમ્
- (2) ભૂતપૂર્વઃ
- (3) શઙ્કુલાખણ્ડઃ
- (4) હસ્તિપાદઃ
- (5) મહાયશાઃ
- (6) નીલોત્પલમ્

4. નીચેના શબ્દોનો ઉપયોગ કરી સમાસ રચો તથા તેમને વાક્યમાં પ્રયોજો.

14

- (1) પાણિ-પાદ
- (2) દ્વિ-દશ
- (3) કૃષ્ણ-સર્પ
- (4) પીત-અમ્બર
- (5) અક્ષ-શૌણ્ડ
- (6) અહન્-રાત્રિ
- (7) ઘન-શ્યામ

અથવા

નીચે આપેલા શ્લોકમાં અધોરેખાંકિત સમાસોનો વિગ્રહ આપી ઓળખાવો. (ગમે તે ચાર)
નલો નામ નૃપશ્રેષ્ઠઃ દેવરાજસમદ્યુતિઃ ।
મમ ભર્તા વિશાલાક્ષઃ પૂર્ણેન્દુવદનોઽરિહા ॥

5. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો :

14

- (1) ઉપકુમ્ભમ્ સમાસનો લૌકિક વિગ્રહ આપો.
- (2) પ્રાપ્તજીવિકઃ સમાસનો અર્થ જણાવો.
- (3) કુપુરુષઃ નું વિગ્રહવાક્ય આપો.
- (4) રાજપુરુષઃ નો અલૌકિક વિગ્રહ આપો.
- (5) નજ્ સુપા સહ સમસ્યતે । સૂત્રનો અર્થ જણાવો.
- (6) અર્ધપિપ્પલી સમાસ કયા સૂત્રને આધારે થયો ?
- (7) મદ્રાણાં સમૃદ્ધિઃ નો સમાસ બનાવો.
- (8) ઇતિ પાણિનિ । નો અર્થ શો છે ?
- (9) ભુવનવિદિતઃ સમાસનો વિગ્રહ આપી તેનો અર્થ દર્શાવો.
- (10) અક્ષ્ણા કાણઃ માં સમાસ શા માટે ન થાય ?
- (11) દ્વન્દ્વ સમાસનું લિંગ શી રીતે નક્કી થાય છે ?
- (12) અનુવિષ્ણુ માં પ્રયુક્ત અવ્યયનો અર્થ શો છે ?
- (13) સંખ્યાવાચી પદ સાથે રાત્રિ પદનો સમાસ કયા લિંગમાં થાય ?
- (14) અવ્યયીભાવ સમાસનું ઉદાહરણ આપો.